

ЗУЗАНА ТОПОЛИЊСКА
(Варшава — Скопље)

„ПАДЕЖ“ И „ГЛАГОЛСКИ РОД“ — ДВЕ СТРАТЕГИЈЕ ГРАМАТИКАЛИЗАЦИЈЕ ОДНОСА ИЗМЕЂУ „ПРЕДИКАТА“ И ЊЕГОВИХ „АРГУМЕНАТА“

У чланку се указује на тесну повезаност граматичких категорија „падеж“ и „глаголски род“ („дијатеза“). Ауторка схвата падеж у смислу синтаксичког односа између именичке синтагме и њој надређене конструкције. Постоји једна полазна хијерархија падежних односа која се одређује са становишта антропоцентричне теорије језика. Дијатеза се схвата као скуп граматичких механизма који омогућују мењање природне хијерархије падежних односа. У центру тих механизма налази се пасивизација. Значи: граматички показатељи падежа и дијатезе нису друго до показатељи односа који се успоставља између „предиката“ и његових „аргумената“ (тј. између оне глаголске лексеме која именује дату предикатску релацију и назива оних елемената које та релација везује).

У овом ће чланку бити речи о томе колико су тесне везе између двеју граматичких категорија које су у српској граматици познате под називима „падеж“ и „глаголски род“. Ради се на изглед о семантички доста удаљеним категоријама — навикли смо да „падеж“ гледамо као *rag excellence* номиналну категорију, а „глаголски род“ као вербалну. Да би се схватила помнута тесна веза међу њима, треба прво мало проширити и актуализовати наслеђене дефиниције обеју категорија.

У складу са модерним теоријским виђењима ствари, граматичка категорија као таква најчешће има сопствено морфолошко језгро. Међутим, њени показатељи могу бити граматицизовани и на синтаксичком плану, тј. могу или бити отелотворени у виду перифрастичне конструкције, или имати своју „осигурану“ позицију у линеарном поретку одговарајућих синтаксичких јединица (таквих као што су реченица и/или именичка синтагма и сл.). Граматичка категорија је у ствари, пореклом, граматицизована семантичка категорија, тј. корелација између одговарајуће садржине и њених РЕГУЛАРНИХ површинских показатеља. Иста се садржина може реализовати и на морфолошком и на синтаксичком плану, а може и да се изрази преко појединих лексичких конструкција и ван оквира дате граматичке категорије. Узмимо као прилично једноставан пример граматичку категорију броја.

Морфолошки показатељи граматичке категорије броја су наставци једине и множине, а такође и неки продуктивни творбени елементи, нпр. суфикси којима се изводе колективна образовања. Њени лексичко-синтак-

сички показатељи су такозвани главни бројеви и пара-бројеви (као *неколико*, *много* и сл. или као *йуце*, *йар* и сл.) који у линеарном поретку именичке синтагме имају своју учвршћену позицију (између показатеља референције и језгрене именичке синтагме). На лексичком плану овде спадају сва образовања на *-йуш*, с тим што се у ту серију укључује и прилог *једном*. Ако се ради о успостављању просторног или временског поретка, овде поред такозваних редних бројева спадају и придеви као што су *йоследњи*, *наредан* и сл.

У центру наше пажње овом приликом наћи ће се категорије падежа и глаголског рода. Ако се потрудимо да, *mutatis mutandis*, мерила која смо применили на категорију броја применимо и на њих, суочићемо се, већ на првом кораку, са овим проблемом: лако је било одредити коју садржину граматикализује категорија броја¹, па тражити које све језичке јединице њу исказују; много је теже рећи која је семантичка позадина категорије падежа и категорије глаголског рода. Широко је позната такозвана просторна теорија падежа према којој су падежни односи првобитно стајали у корелацији с одређеним просторним односима између ентитета о којима је реч. Мени се чини да је одговарајућа садржина, иако присутна, ипак од секундарног значаја за прототипске падежне односе. Предлажем да се усредсредимо на антропоцентричну теорију падежа која је тесно везана за такозвану „хијерархију животности“ (енгл. „hierarchy of animacy“) коју је, по моме сазнању, први предложио М. Силверштајн у своме раду о аустралијским језицима (уп. Silverstein 1976). Не улазећи у детаље, да кажемо толико да се на врху хијерархије налазе протагонисти говорног чина (и њихови показатељи, т.ј. личне заменице 1. и 2. лица), па људска бића, пре свега мушког пола, па животиње, па избројиви материјални објекти, а на самом дну супстанце као што су *йесак*, *вода*, и сл. Према антропоцентричној теорији падежа (уп. Рокшова 1980, 1981, Тополињска 1988, 1990, 1993), постоји корелација између позиције датог ентитета у наведеној хијерархији и броја формалних показатеља појединих падежних односа, док у семантичку карактеристику тих односа спада пре свега њихова првобитна намена да приказују улогу људских бића у датој ситуацији. Другим речима: падежни односи на семантичком плану јесу односи између предиката (тј. релације која устројава поруку) и његових аргумената (тј. ентитета које та релација повезује). На морфо-синтаксичком плану ради се о односима између предикативног израза (тј. финитне глаголске форме, именичке предикације, перифрастичне или декомпоноване предикације и сл.) и везаних за њега именичких синтагми.

Број ситуација одражених у простим реченицама које преносе опсервације говорног лица о материјалном свету који га окружује природно је ограничен². Анализа показује да се ту издвајају ситуације које ангажују:

¹ Под појмом граматикализације подразумевам регуларну корелацију између дате садржине и њених показатеља која важи бар за једну одређену класу лексема (= бар за једну такозвану врсту речи). Ова ми се напомена чини потребном зато што у новијој америчкој литератури доминира схватање према којем је граматикализација равна десемантизацији. Такво значење појма граматикализације мени је страном, а чини ми се да је страном и европској лингвистичкој традицији.

један /+ персонални/ ентитет (уп. *Ана сјава, Пера кашље*, и сл.), један /+ перс./ и један /- перс./ (уп. *Ана чисти своју нову књигу, Мира живи у Београду*, и сл.), два /+ перс./ (уп. *Ана угађа Пери, Пера је Ани драг* и сл.), два /+ перс./ и један /- перс./ (уп. *Мама кујује Ани лућку, Пера узео Ани лојћу*, и сл.), један /+ перс./ и два /- перс./ ентитета (уп. *Мама маже хлеб љушером, Пера чисти сако чејком*, и сл.), и то је практично све. Значи: релација формализована у предикатском изразу, да би се остварила, мора или да међусобно повезује два, односно три ентитета³, или да буде везана за само један ентитет. Прекодирано на синтаксички језик: предикатски израз обично тражи уз себе једну, две, највише три именичке синтагме. Анализа односа у словенским језицима (а — судећи по новијој стручној литератури — то важи и за несловенске језике) дозвољава да се одреди прототипска семантичка карактеристика четири адвербална падежа у овом смислу: падеж „првога човека“ (= човека који се налази у центру пажње говорног лица), тј. **НОМИНАТИВ**, падеж „другог човека“ — **ДАТИВ**, падеж првога (неживог) предмета — **АКУЗАТИВ** и падеж другог таквог предмета — **ИНСТРУМЕНТАЛ**. Овоме списку треба додати још и падеж чији је референт позитивно семантички одређен као просторни локализатор, тј. **ЛОКАТИВ**. У посебан падежни однос ступа, по мом мишљењу, генеричка (= /- одређена/) именичка синтагма у оквиру такозваног именичког прирока, односно именичка синтагма као конститутивни члан предикатског изрази; за одговарајући падежни однос ја сам резервисала термин **ПРЕДИКАТИВ**. Најзад, има релација као што су: власништво, родбинска веза, део—целина, и сл. који се у процесу језичке комуникације исто толико често остварују на нивоу реченице колико и на нивоу именичке синтагме. Значи: постоји падежни однос чији су облици експоненти показатељи граматичке зависности између двеју именичких синтагми (а не предикатског изрази и именичке синтагме), тј. постоји примарно адноминалан падеж. Ми га у систему индоевропских језика знамо као **ГЕНИТИВ**. Референти генитивне именске синтагме су претежно /+ перс./ и /+ одред./ Предлажем да као полазну, семантички мотивисану мрежу падежних односа прихватимо наведени инвентар од седам елемената (поред опште познатих скраћеница: N, D, A, I, L, G и P за Предикатив)⁴.

Посебан, нимало лак проблем везан за семантичку (и формалну) интерпретацију падежних односа представљају предлози. Њихову присутност у језику и начин функционисања треба уважити и „уградити“ у горе изложену слику. Предлози су уједно на семантичком плану модификатори пре-

² У овом ће тексту бити речи само о конструкцијама чији је основни конститутивни елемент такозвани предикат првога реда, тј. релација која везује само предметне (материјалне), а не и пропозиционалне аргументе. Ово ограничење није случајно, будући да права природа падежних односа долази најпотпуније до изражаја баш у споменутих конструкцијама.

³ У стручној је литератури отворена дискусија око интерпретације предиката са више од три аргумента. Преовлађује мишљење, које и ја прихватам, да су то „сложени предикати“, тј. спојеви од две и више релација, свака са мањим бројем аргумента.

⁴ У овом излагању не спомиње се **ВОКАТИВ** зато што га ја сматрам *ex definitione* самосталним (= граматички независним) исказом. Граматичка категорија чији је он показатељ није падеж; има аутора који ту категорију зову категоријом **АПЕЛА**.

дикативне релације, док на синтаксичком плану делују као конектори — повезују именичку синтагму са предикатским изразом или, ређе, повезују две именичке синтагме. С обзиром на ту њихову двоструку функцију, једни их аутори сматрају делом именичке синтагме, док их други припајају предикатском изразу и тако разликују као посебне функционалне јединице, рецимо — *шрчаши од, шрчаши ка, шрчаши уз*, итд. Ја сам склона, на садашњој етапи мојих размишљања о падежним односима, (1) да прихватим хијерархију према којој је предлог надграђен над падежним наставком, па (2) да у свакој предлошкој именичкој синтагми — изузев оне са *c(a)* и његовим еквивалентима у другим језицима — видим реализацију локационог падежног односа⁵. У корист таквога става говори и чињеница да је ЛОКАТИВ однос који обавезно међу своје показатеље убраја и предлоге. Просторне релације — статичке (права локација) и динамичке (покрет) прилично су издиференциране, а предлози служе углавном њиховој модификацији, тј. њиховом прецизирању. На другој страни *c(a)* и његови функционални еквиваленти регуларно су здружени са морфолошким обликом ИНСТРУМЕНТАЛА, у једним језицима — као у српском — само у једном делу; у другим — у целој функционалној зони тог морфолошког облика, да би у језицима са такозваном аналитичком деклинацијом преузели на себе службу јединог показатеља инструменталног падежног односа. За предложену поделу предлога на показатеље локационог и/или инструменталног падежног односа није без значаја ни чињеница да једна од основних функција инструментала има локационе конверзије — уп. *Пуним канџу водом. : Наливам воду у канџу*, и сл.

Кад смо већ једном утврдили инвентар функција именичке синтагме у реченици (тј. инвентар падежних односа) — једну функцију у оквиру предикативног израза, четири адвербалне и једну адноминалну, можемо, слично ономе како смо поступали у вези са категоријом броја, да тражимо граматичке показатеље тих односа и ван традиционалне морфолошке падежне парадигме, па можемо чак ову нашу анализу применити и на језике који такву парадигму и не поседују. Ту нам као пример може послужити македонски језик, који падежне односе ретко сигнализује морфолошким обликом именичког језгра синтагме, већ обично користи у ту сврху предлоге и заменичке клитике које су уједно и показатељи референције. Другим речима: овде представљено схватање падежних односа може да се примени на језике са различитим типолошким карактеристикама, а може и да послужи као један од типолошких параметара.

Предложене прототипске⁶ семантичке карактеристике појединих падежних односа можемо схематски приказати на следећи начин: (/+ pers/ =

⁵ Као што је познато, у оним (семантички сложенијим) конструкцијама које смо свесно искључили из нашег разматрања (уп. напомену 2) просторне функције предлога често бивају прекодиране у темпоралне или (у ширем смислу говорећи) у каузалне.

⁶ Термин прототипски треба разумети у смислу максимално типичан за дату (семантичку, синтаксичку, и сл.) категорију; који у максималном ступњу реализује карактеристике дате категорије; који је основа дефиниције дате категорије. Уп. на пример интерпретацију прототипских врста речи коју даје В. Крофт у раду о синтаксичким категоријама и граматичким релацијама (Крофт 1991).

човек као примарни референт, /+ def/ = идентификујућа референција, /+ loc/ = просторна релација)

	/pers/	/def/	/loc/
НОМИНАТИВ	+	+	-
АКУЗАТИВ	-	-/+	-
ДАТИВ	+	+	-
ИНСТРУМЕНТАЛ	-	-	-/+
ЛОКАТИВ	-	+/-	+
ПРЕДИКАТИВ	0	-	0
ГЕНИТИВ	+/-	+/-	-

У семантичкој структури предиката, осим компоненти које одређују саму конститутивну релацију, налазимо и оне значењске компоненте које уређују са собом основну карактеристику предикатских аргумената, тј. које ограничавају са собом њихов избор. Тако нпр. предикат 'чита', да би се остварио у тексту са свим својим импликацијама, тражи информације „ко чита“ и „шта чита“, тј. као своје облигаторне аргументе имплицира елеменат скупа 'човек' и елеменат скупа 'текст', предикат 'спава' имплицира као свој једини аргумент елеменат скупа 'живо биће', итд. Такав сложени карактер семантичке структуре предиката омогућава да се исти предикат може на површини текста оформити на више начина, зависно од комуникативне хијерархије његових компоненти коју ће говорно лице одабрати. Одговарајуће формалне разлике реализују се на морфолошком и/или на лексико-синтаксичком плану. Тако нпр. кад је у питању предикат 'чита', а доминантна компонента 'онај ко чита', добићемо конструкције типа *Ана чииа инџересанџину књигу, Професор чииа задаџке својих сџуденатџа*, и сл.; ако је доминантна компонента 'оно што се чита', добићемо нпр. *Та се књига с најором чииа, Новине се у џој кући реџко чииају*, и сл. Најзад, у првом се члану може наћи сама конститутивна релација, уп. *Сада се све мање чииа, Уместџо да чииају, људи гледају џелевизију*, и сл.⁷ Предикат 'поклања' нуди и друге стратегије варирања комуникативне хијерархије. Наиме, поред конструкција типа *Пера је Ани џоклонџо књигу* имамо и *Ана је добила књигу од Пера*, па *Ова књига је Перин џоклон за Ану*, и сл. Изрази као *џоклања, добија џоклон* реализују у ствари један исти предикат 'поклања'. Други пример сличне ситуације (тј. односа конверзије између двеју лексема) већ сам претходно навела говорећи о типу *џуни канџу водом према налива воду у канџу*, и сл.

Поставља се питање постоји ли хијерархија која би била основна за дати предикат и ако постоји — која је то хијерархија. Одговор долази, по

⁷ Поред овде изложеног, где су „у игри“ падеж и глаголски облик (= граматичке категорије), постоје и други начини сигнализовања комуникативне хијерархије поруке, а који овом приликом не спадају у нашу тему, нпр. њена линеаризација и интонацијска контура.

моме мишљењу, са семантичког нивоа и надовезује се директно на горе-спроведену анализу „прототипских падежа“. Наиме, одговор се опет крије у антропоцентричној теорији језика. На врху хијерархије стоји човек, вршилац радње, па човек — објекат радње (*experiens, beneficiens, ev. и patiens*), па предмет, тј. неживи објекат радње, па инструмент помоћу којег се та радња остварује, итд. Другим речима, постоји семантичка парадигма која омогућује одговарајућу формализацију предиката зависно од одабране комуникативне хијерархије његових компоненти (тј. зависно од такозване функционалне перспективе, од начина топиализације поруке). Комуникативна се хијерархија мења зависно од тога из ког угла посматрамо ситуацију, уп. *Ана воли ову лутку : Ова је лутка предмет Анине љубави, или Пера се игра у дворишту с Аном: Ана се игра у дворишту с Пером, или Пера је Слоби издао књигу : Слоба је купио књигу од Пера, и сл.*

Комуникативну хијерархију пропозиционалних (= предикатско-аргументских) конструкција корелисану са одговарајућом површинском формализацијом тих конструкција схватам као граматичку категорију дијатезе, а најлакше подложно граматикализацији (у неким језицима строго граматикализовано) језгро те категорије представља добро позната нашим граматикама категорија глаголског рода (латински термин *genus verbi*)⁸.

Традиционално се под „глаголским родом“ подразумевају они граматички механизми који дозвољавају промоцију акузатива на штету номинатива, ређе и механизми који блокирају позицију једног од та два падежа⁹. Следствено томе, основни чланови те категорије, познати као АКТИВ и ПАСИВ, у словенским се језицима на формалном плану супротстављају један другоме углавном на два начина, уп. (1) *Пера је читао књигу : Књига је читана, Пера је купио кола : Кола су купљена* и сл., или (2) *Пера припрема књигу за читање : Књига се припрема за читање : Пера је сваких пет година куповао нова кола : Кола су се куповала са попустом*, и сл.

Схватљиво је да је међу многим дијатетичким опозицијама баш ова опозиција која постоји између НОМИНАТИВА — *agensa* и АКУЗАТИВА — *patiensa* први кандидат за граматикализацију. Наиме, у процесу комуникације статистички доминирају тзв. транзитивне конструкције типа 'X чини нешто са Y' и, што је чак важније, постоји универзална импликативна зависност оличена у чињеници да се други падежни односи појављују (мање више факултативно) само у системима где већ постоје номинативни и акузативни однос. Иста се хијерархија потврђује и у дијахроној перспективи — историјска синтакса словенских језика показује ширење тзв. „акузативне рекције“ на штету других типова, таквих као што су дативна, инструментална, генитивна или чак локативна рекција. Међутим, ни једна од споменуте две словенске стратегије пасивизације није постигла пуну граматикализацију

⁸ Ова интерпретација дијатезе није искључиво моја; слично схватање заступају и неки други аутори, као нпр. Р. Ружичка 1978. А. В. Бондарко 1978 и др.

⁹ У једном делу стручне литературе граматичке појаве се анализирају из супротног угла, па се говори о пасиву као о конструкцији која омогућава промоцију номинатива (а не промоцију акузатива).

(= регуларизацију у оквиру неке чисто формално издвојене класе лексема, у овом случају глаголских лексема) јер их у свим словенским системима ограничавају многи семантички и прагматички фактори, а и поједини се језици прилично разликују у том погледу. Такво стање ствари је додатан подстицај да се истраже и друге тенденције у области „дијатетичке деривације“ и да се оне сведу под заједнички именитељ измена у комуникативној хијерархији, тј. да се утврде могући типови дијатетичких парадигми.

У сагласности са предложеном семантичком хијерархијом („hierarchy of animacy“) полазна тачка је увек демоција (тј. деградација, повлачење) персоналног вршиоца радње са привилеговане и примарно за њега карактеристичне позиције номинатива. У резултату извршене измене, ова позиција или је блокирана и остаје празна, или је преузимају референти именичких синтагми које се у полазној, дијатетички немаркираној конструкцији налазе у другим падежним односима. Да бих ту слику приближила читаоцу, послужићу се одабраним примерима српске дијатетичке деривације.

Поред класичне пасивизације, пример промоције референта акузативне синтагме у позицију референта номинативне синтагме представљају и модално маркиране конструкције типа *Пије ми се чај, Једе ми се хлеб*, и сл.; код интранзитивних глагола постоји и варијанта са блокираном позицијом номинатива: *Сјава ми се*, и сл. Примарни персонални референт номинативне синтагме повлачи се овде на позицију датива (= другог у хијерархији персоналног референта), а у центру пажње (на врху комуникативне хијерархије) налази се радња као таква. Брисање номинатива у корист датива илуструју и такве конструкције као што је *Жао ми је, Хладно ми је, Мука ми је*, и сл.

Референт акузативне синтагме улази у номинативну позицију и у многобројним акузативно-локационим конструкцијама типа *Књига лежи на столу* јер *X је ставио књигу на сто*, *Слика виси на зиду* јер *X је обесио слику на зид*, *Фошеља стоји крај прозора* јер *X је сместио фошељу крај прозора*, и сл.

Демоцију номинатива у корист инструментала (тј. увођење примарног референта инструменталне синтагме у позицију референта номинативне синтагме) илуструју следећи примери: *Та оловка добро њише, Тај кључ отвара сва врати* и сл. Иако серија таквих деривата није нарочито дуга, ипак се механизам деривације може приказати као трансформационо правило типа: *X може да њише добро њом оловком > Та оловка добро њише, X може да отвори сва врати њим кључем > Тај кључ отвара сва врати*, и сл.

У вези са релацијом НОМИНАТИВ — ИНСТРУМЕНТАЛ уп. и мере као што су: *X и Y разговарају : X разговара са Y-ом, X и Y се заједно играју : X се игра са Y-ом*, и сл.

Примарни референти локативне синтагме су промовисани у позицију номинатива у примерима типа: *Творница ради цео дан* тј. 'људи у творници', *Град сјава* тј. 'људи у граду', и сл.

Наравно, улоге међусобно мењају и референти неперсоналних синтагми, уп. *Чистиим чизме од блаиџа* и *Чистиим блаиџо са чизама, Зид је обавијен бршљаном* и *Бршљан обавија зид*, и сл.

Нећу разматрати овде такве познате примере демоције и промоције аргумената какви су, на пример, (за већину словенских језика карактеристичан) генитив уз негацију, као сигнал непотпуне обухваћености, односно не-обухваћености објекта релацијом, па бројне измене комуникативне хијерархије изазване номинализацијом, па оне блокаде изазване увођењем субјекатског или објекатског *се* које немају везе са пасивизацијом, и др. Мој основни циљ био је, наиме, да покажем како нема квалитативне разлике између трансформације АКТИВ > ПАСИВ и других формула семантичке (и синтаксичке) деривације које мењају комуникативну хијерархију предикатско-аргументске структуре. Односно: разлика је оличена само у хијерархији појединих деривационих стратегија, а та је хијерархија семантички (и — у последњој инстанци — прагматички) условљена, чиме се хоће рећи да су на врху хијерархије оне измене које ангажују статистички најфреквентније протагонисте предикатско-аргументске структуре: „првог“ човека (прототипски номинатив) и „први“ предмет (прототипски акузатив).

Све што је досад речено може се сажети у следећих неколико кључних запажања:

Однос између предикатског израза и оних именичких синтагми које тај израз конотира одређује структуру такозване прости реченице¹⁰.

Тај је однос строго граматикализован захваљујући способности предикатског израза да одреди падежне показатеље (и падежне форме) оним именичким синтагмама које се за њега везују; другим речима: граматичка категорија ПАДЕЖ служи сигнализовању синтаксичке функције именичке синтагме.

Постоји корелација између површинских (= формалних, граматичких) показатеља падежних односа и прототипске семантичке карактеристике појединих падежних односа.

Постоје немаркирана хијерархија протагониста сваке реалне ситуације која се одражава у хијерархији прототипских падежних односа, а која је одређена у резултату антропоцентричне оријентације природног језика.

Прагматичке потребе комуникације често налажу говорном лицу избор маркиране комуникативне хијерархије.

Такав се избор примарно сигналізује измењеним обликом предикатског израза (= другачијом, маркираном формализацијом истога предиката), што аутоматски повлачи за собом другачији распоред падежних односа.

Док је немаркирана хијерархија *ex definitione* једна једина, маркиране хијерархије су многоструке, па су многоструке и формалне стратегије које их сигнализују; то може да буде увођење друге лексеме или другог типа предикатског израза изграђеног уз учешће исте глаголске лексеме (нпр. конструкције са глаголским придевом, *се*-конструкције или конструкције тзв. декомпонованог предиката).

¹⁰ У сагласности са нашим одлуком (уп. напомену 2) да ћемо се овог пута усредсредити на предикате првога реда, ван оквира наше теме остају „прости“ реченичне конструкције са пропозиционалним аргументима који се остварују као декларативне *да*-реченице и сл., а и морфолошке номинализације таквих реченица.

Постоји корелација између релативне фреквенције дате маркиране хијерархије и ступња граматикализације њених показатеља: максимална граматикализација својствена је оној замени на релацији N — A коју традиционално зове пасивизацијом. Семантичка категорија измене комуникативне хијерархије јесте ДИЈАТЕЗА а њено граматикализовано језгро оно што подразумевамо под термином *глаголски род*.

Изложени низ констатација води ка финалном закључку да су падеж и дијатеза (глаголски род) две међусобно тесно повезане граматичке категорије по централној улози која им припада при семантичком и синтаксичком устројавању просте реченице. Овакав приступ наводи на то да падеж можемо сагледавати као селективну категорију датог глагола, односно датог предикатског израза.

ЛИТЕРАТУРА

- Бондарко 1978 — Бондарко А. В., Теория значения и трактовка категории залога [у] Проблемы теории грамматического залога, Ленинград 1978.
- Крофт 1991 — Croft W., Syntactic Categories and Grammatical Relations, The University of Chicago Press, Chicago — London 1991.
- Рокошова 1980 — Rokoszowa J., Uwagi o kategorii strony, Studia Gramatyczne III, Wrocław 1980
- Рокошова 1981 — Rokoszowa J., Antropocentryzm języka i znaczenie tego faktu dla badań nad strona, Studia Gramatyczne IV, Wrocław 1981
- Ружичка 1978 — Ружичка Р., Несколько соображений о теоретических понятиях „залог“ и „диатеза“ [у] Проблемы теории грамматического залога, Ленинград 1978.
- Силверштајн 1976 — Silverstein M., Hierarchy of features and ergativity [у] Grammatical Categories in Australian Languages, ed. R. M. W. Dixon Canberra 1976.
- Тополињска 1988 — Тополињска З., Дативниот однос и кирилometодиевското наследство [у] Кирилometодиевскиот период и кирилometодиевската традиција во Македонија, Скопје 1988.
- Тополињска 1990 — Topolinjska Z., Instrumental — case form and case function, Wiener Slavistischer Almanach XXV/XXVI, 1990.
- Тополињска 1993 — Topolińska Z., Ways of expressing case relations in Macedonian dialects, ЗБМФЛ 36/1, Нови Сад 1993.

Summary

Zuzanna Topolińska

“CASE” AND “VOICE” — TWO STRATEGIES FOR GRAMMATICALIZATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN A PREDICATE AND ITS ARGUMENTS

The author discusses links between the categories of “case” and “diathesis” (“voice”). Case is understood as a syntactic relationship between a noun phrase and the dominating predicative expression. There exists a basic hierarchy of case relations defined in the framework of the anthropocentric language theory. Diathesis is understood as a set of grammatical strategies for changing the primary case hierarchy. The most common diathetical strategy is passivization. Hence: categorial markers for case and voice are exponents of the relationship between a (verbal) predicate and its (nominal) arguments.